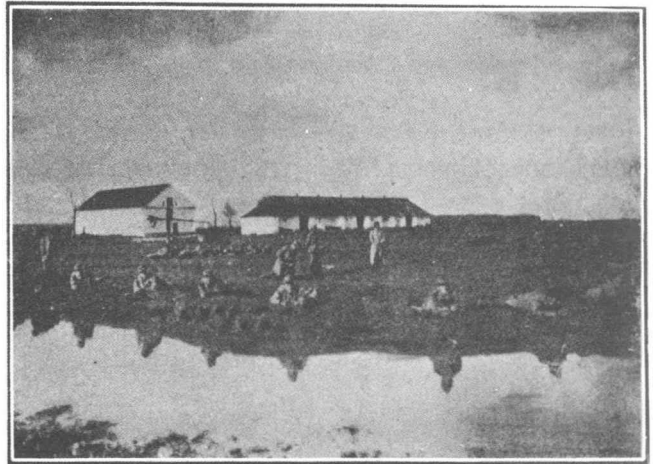

перші бої

У Страбичеві та Горонді У. С. С. зєднали собі відразу прихильність місцевого українського тоді ще дуже мало національно свідомого населення як також прихильність місцевих Мадярів. Товариське життя У. С. С. зосереджувалось у славній з того часу Горондівській коршмі. Там сходилося Стрілецтво у вільних від праці хвилинах на розвагу й обміну думок про майбутнє.

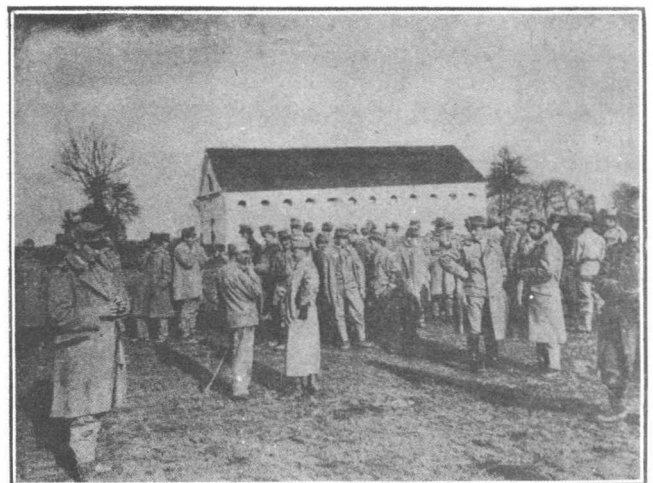
Перед Легіоном розкривалися тоді доволі великі вигляди. Розгорнулася тоді перспектива стати зародком великої української армії, що під проводом ген. С. Шептицького мала через Туреччину та Кавказ продертись на Кубань і звідти рушити на Україну, проголошуючи її самостійною державою. Цю ідею прийняли Німці та обговорювали її дуже поважно з українськими політичними провідниками. Однак Австрія, що все давала послух противникам української нації, не прийняла цього плану й далі ставилась до У. С. С. неприхильно. Це неприхильне відношення до української справи було черговим розчаруванням Стрілецтва. Воно все то більше переконувалось, що українську справу годі вязати з інтересами Австрії та зі сумнівними успіхами її армії.

Австрійське командування таксамо, як уряд, не обчислене у своїх починах, могло кожної хвилини знищити навіть цей малий зародок української боєвої сили. Тому думкою і починами всього Стрілецтва кермувала тепер одна ідея: за всяку ціну зберегти існування Легіону. Але були два різні погляди, якими засобами стреміти до сього. Одна частина була тієї думки, що У. С. С., йдучи на жертви, повинні маніфестувати своєї переконання та ідею відвагою і боєвими подвигами. Інші заступали погляд, що Стрілецтво повинно зберігати себе від втрат, оминаючи якомога боїв на фронті й, зберігаючи сили, ждати відповідного моменту для виконання свого покликання в майбутньому. Історія Стрілецтва виявила, що воно вибрало радше перший шлях і пішло ним.

Вправи добровольців у Страбичеві.

Такі то були теми розмов і міркувань серед стрілецьких старшин і серед стрільців у Горонді та Страбичеві. Рівночасно стрілецьке серце живо стежило за ходом подій на фронті, нетерпляче вижидало нагоди, щоби віч-на-віч стрінутися з відвічним ворогом, що заливав Галичину.

Гурт добровольців у Страбичеві.

От. Гриць Косак,
командант I-го куріня.

Горонда, край села.

От. д-р Степан Шухевич,
командант II-го куріня.

В Горонді й Страбичеві зреорганізовано ново У. С. С. та всі сотні зведено у два і пів курінів. В першому куріні під проводом сот. М. Волошина злучено сотні Дідушка, Дудинського, Коники та Будзиновського, у другому, під проводом сот. Г. Коссака сотні Горука, Барана, Семенюка та Букшованого; до третього півкуріня під команду С. Шухевича увійшли сотні І. Коссака та Вітовського. У. С. С. підчинено команді корпусної групи ген. Гофмана.

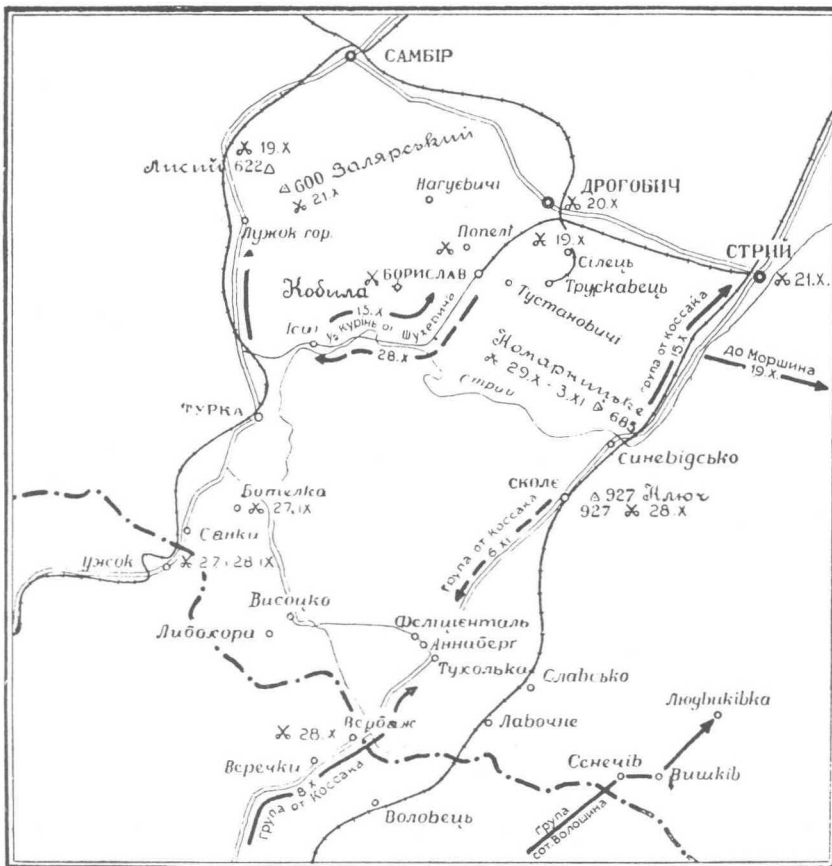
В тому часі У. С. С. жили в дуже поганих матеріяльних умовах. Сумно представлявся виряд У. С. С., еліти українського народу. Стрільці носили подерту військову одягу, мадярського крою, стару подерту обуву та були озброєні крісами давньої системи Верндля, на один набій, зі шнурком замість ременя до ношення. Тими тяжкими крісами Стрільці робили вправи і з ними пішли перші сотні на фронт. Документом цього стану залишилася стрілецька пісня:

Машерують добровольці
Через Мезетеребеш,
Чи то військо, чи то банда,
Ти ніяк не розбереш.

Не дивлячись на це, Стрілецтво пильно та з великим запалом готувилось до воєнного діла. Вишколених старшин та підстаршин було дуже мало. Четами, а навіть деякими сотнями проводили невійськові, що перейшли хіба лише стрілецьку школу. Але добра воля, ініціатива та молодечий запал перемогли неодну перешкоду та недостачу. Молоді стрілецькі старшини вчилися самі, рівночасно передаючи знання своїм підчиненим.

Та недовго У. С. С. мали змогу попрацювати над своїм вишколом. Москалі зайняли Галичину й загрожували Мадярщині. Австрійське командування стягнуло вже по останні резерви. Прийшла черга й на У. С. С.

Першою вийшла в поле дня 10. вересня 1914 р. у карпатський просьмик біля Веречок, сотня В. Дідушка. Після неї, дня 18. вересня 1914. вийшла друга сотня Семенюка на У-

Мапка походів У. С. С. осіню 1914 р. Перехрещені шаблі з датою означають бої У. С. С., —> напрямк походу вперед, —> відвороту.

жок, а з кінцем вересня зійшли на фронт останні відділи У. С. С. У Горонді й Страбичеві залишилися тільки недужі та слабосилі. Туди спрямовувано опісля ранених та хворих. Це був завязок Коша (кадри) У. С. С.

Перші стрінулися з ворогом частини сотень Семенюка недалеко Сянок та Дідушка під селом Ботелка, на шляху, що веде з Турки до Сянок. Обістрічі відбулися того самого дня, 27. IX. Дві чети сотні Семенюка (Гнатевича і Пеленського) стрінулися з козацькими стежами на шляху Турка—Сянки, яких 4 кілометри від Сянок. Дві чети сотні Дідушка напали спільно з відділом австрійської кінноти на муніципну валку козацької дивізії, що прямувала на Ужок. Дня 28. вересня сотня Семенюка звела правильний бій в обороні ужоцького переходу. Того самого дня зударилася з ворогом решта сотні Дідушка коло Верецьок Вижних, на Закарпатті.

У цих боях впали перші жертви раненими, вбитими та полоненими. В сотні Семенюка впали стрільці Грицина, Козел, Юріїв, Данило Корінь, абсольвент гімназії зі Львова і п'ятий невідомий. Це були перші вбиті У. С. С. До бою пішли Стрільці здебільша в цивільному одінні у старих, синіх військових плащах та узброєні частинно ще крісами старої системи Верндля.

Сотня Семенюка після бою коло Ужока перейшла у містечко Велике Березне на Закарпатті і залишилась там до 15. жовтня. Сотня Дідушка повернула до Чинадієва, місточка на Закарпатті (м'ясарська назва Сент-Мікльош).

Дня 26. вересня вийшли в поле сотні С. Горука, Д. Вітовського та О. Будзиновського. Їх поділено на двадцятки. Вони мали вести покищо партизантку у запіллі ворога. В днях між 28. і 30. вересня Горонду та Страбичів залишили також сотні М. Барана, Е. Коника, І. Коссака та О. Букшованого.

Стрільці-добровольці з Буковини.

З ліва: Гриць Дубик, Олена Кузь, Боровський, Володимир Клапоущак, Михайло Дутківський.

На сторожі.

Сот. Сень Горук з підстаршинами своєї сотні.

Командант Легіону У С. С. М. Галущинський зі старшиною сотні В. Дідушка.
Від гори зліва: пхор. М. Голубець, чет. В. Гнатюк, сот. В. Дідушок, пхор. О. Перфецький, чет. В. Кучабський, † чет. Л. Коберський, пхор. П. Дідушок і чет. О. Яримович

Так сповнилися мрії та бажання У. С. С. Не словами, а ділом, кровю та залізом почало У. С. Стрілецтво творити нову сторінку історії Народу. Наче молоді орлята вилітали стрілецькі сотні зі своїх гнізд на поле бою.

Машерують Стрільці Січові
На кривавий тан,
Визволяти братів Українців
З московських кайдан.

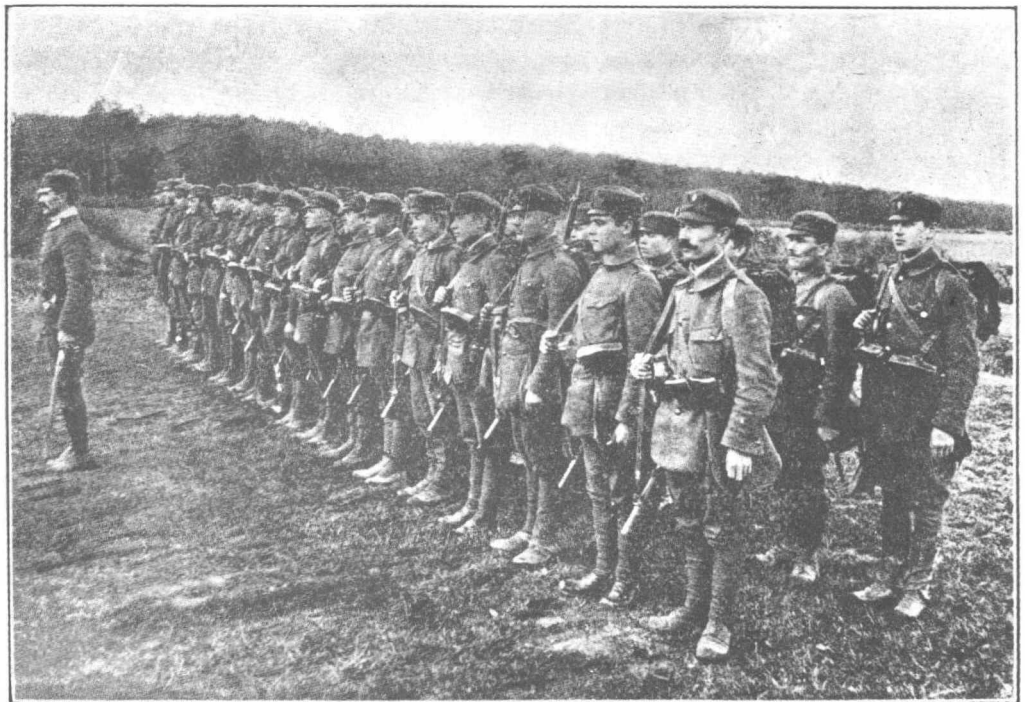
Задуманий австрійським командуванням плян партизанських двацятків, якого ініціатором був тодішній референт для стрілецьких справ австр. пор. П. Кватернік, не вдався. Лиш деяким відділам пощастило продертись у запілля ворога; більшість повернулася із втратами або проблукала ще деякий час безцільно в Карпатах.

Останні сотні, що при кінці місяця вийшли з Горонди та прийшли до Сваляви на Закарпатті, не змогли вже вислати своїх двацятків.

Ворог напирив з Карпат у глибину Мадярщини. До Сваляви почали вертатись двацятки з перших трьох сотень. Після короткого оборонного бою коло Сваляви, в якому брали участь сотні У. С. С., усі частини У. С. С. завернено до Чинадієва для зібрання двацятків, розбитків сотень та для реорганізації Легіону. З усіх сотень створено наново два і пів курнів, кожний по чотири сотні, а з двацятків залишено лише три відділи стежників (по 50 стрільців), яких пізніше приділено до півкурня С. Шухевича.

Але не довго довелось У. С. С. бути разом. Наперекір бажанням усього Стрілецтва Легіон знову розділено і його частини підчинено різним австрійським боєвим групам. Так вимагало боєве положення.

Це був початок жовтневої офензиви. Найважливіше завдання в тому поході дістала друга австрійська армія, що мала проломити російський фронт на просторі Хирів-Самбір-Дрогобич. Для облегчення завдання тієї армії наказало Начальне Командування корпусній групі Гофмана вдарити на

Сот. Клим Гутковський з четою Бориславців.

Стрий. Наступ почала 129-а і 130-а бригада. Саме в розпорядження цих бригад були приділені У. С. С., які таким чином попали в осередок тієї боєвої акції.

Дня 6. жовтня У. С. С. розділено на три групи. Одна частина під проводом сот. д-ра М. Волошина рушила через Вишків та Сенечів у напрямі на Людвиківку. Друга, найбільша група з от. Г. Коссаком, через Воловець у напрямі Стрия, третя під командою от. д-ра С. Шухевича через Ужок та Турку, потім на Дрогобич.

Так зачався карпатський похід У. С. С., що вкрив славою стрілецьке ім'я. Один за одним, як листки у вінку, чергуються стрілецькі бої та перемоги. Звіт австрійського генерального штабу подає вже 9. жовтня, що ...»у боях відзначився також Український Добровольчий Легіон«.

Дня 18. жовтня півкуринь от. Шухевича у випаді на доли доходить до Борислава, Дрогобича та Нагуєвич. Під Попелями прийшло до першої більшої сутички з ворогом. Сотня І. Коссака добула 20. жовтня Дрогобич та пізніше зводить бій з Москалями під Сільцем. Сотня Дудинського увиходить дня 21. жовтня до Стрия. В бою з ґренадієрськими частинами ворога вона тратить половину людей, але вдержується на становищі, тоді як австрійські відділи уже давно покинули позиції. Підчас відвороту сотні І. Коссака, Букшованого і М. Барана здержали наступ Москалів в околицях Синевідська. Сотня Сроковського (передтим Коссака) добуває дня 28. жовтня в кровавому бою московські окопи на горі Ключ. В цьому бою впало 13 стрільців і було 14 ранених, між ними сот. Сроковський. Сотні В. Дідушка і Р. Дудинського вкриваються славою на горі Комарницьке коло Синевідська, яку добувають і вдержують три дні, а згодом, копи мадярські частини віддали її знову в руки Москалів, дня 3. листопада сміливою атакою відбивають назад.

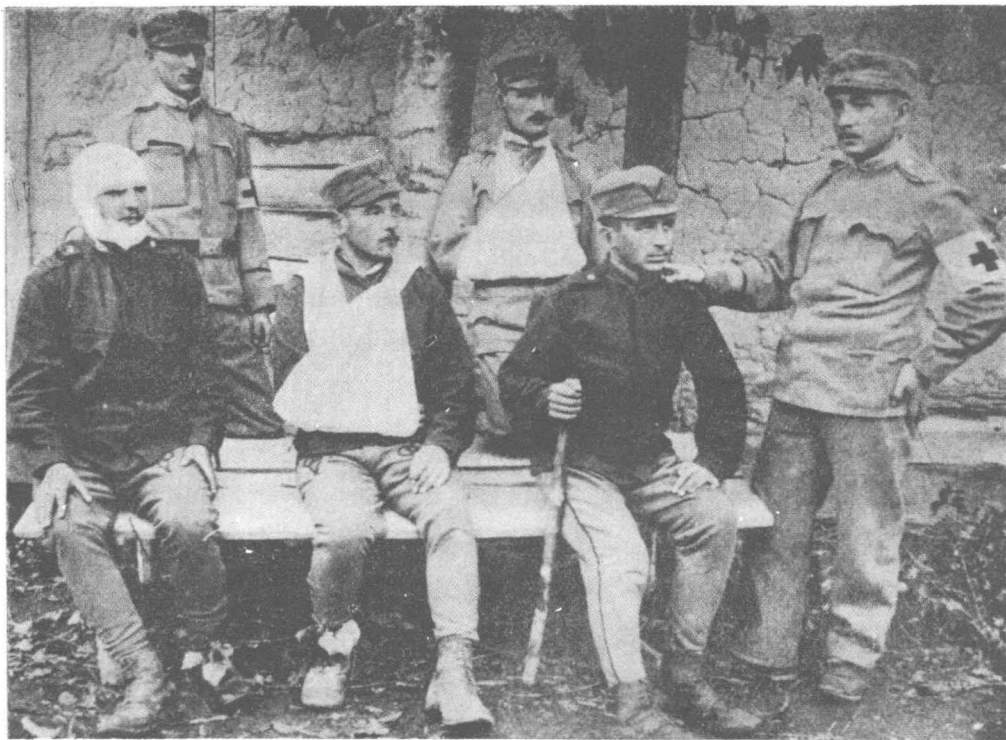
У тому часі сотня Семенюка найшлася через безпорядки, що панували тоді в австрійському командуванні, в складі гонведської дивізії, якою командував

Віїзд в поле.

австрійський архикн. Йосиф. Дня 19. жовтня сотня боронила позицій на Лисій Горі, що на північ від Лужка Долішнього, дня 25. Х. брала участь у наступі на горі Залярській. Підчас цих боїв сотня втратила 3 убитих та 7 ранених. В другому бою проводив сотнею молодий чет. Б. Гнатевич і тоді сам був ранений.

Такі були перші бої Стрілецтва, його перші подвиги, невдачі та труди. В цьому важкому осінньому поході Стрільці доповнили своє військове знання та добули деякий воєнний досвід. Серед трудів і невдач відпали з рядів Стрілецтва слабосилі та слабі духом. Зате тих, що залишилися, спільна вояцька доля загартувала до дальших змагань.

Перші ранені в карпатських боях осіню 1914 р. Сидять зліва: С. Партика, О. Кишакевич і Кузик; стоять: ранений Старчук і праворуч мед. Скоморовський.